Ч. 276 (10.953). Львів, неділя 12. грудня 1926. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Сойм відкинув пресовий декрет.

Буджетова провізорія на I. чвертьріча відіслана до комісії.

Варшава, 10. грудня 1926.

На нинішньому засіданні сойму приступлено до першого читання ратифікаційних законів. Усі закони відіслано в першому читанні до комісії закордонних справ. Опісля в першому читанні відіслано до будж. комісії будж. провізорію на перше чвертьріча 1927 р. після відкинення великою більшістю голосів внесення Клюбу незал. хлопської партії на відкинення тої провізорії в першому читанні.

З черги приступлено до звідомлення правничої комісії про внесення ріжних клюбів у справі відкинення пресового декрету. Передтим іще маршалок подав до відома опінію в тій справі конституційної комісії, яка покривається з опінією сойму. Забрав голос референт правничої комісії пос. Ліберман (ППС), що став доказувати конечність відкинення прес. декрету, звертаючись одночасно до маршалка, аби ствердив, що відкинення декрету шляхом закону не становитиме прецеденсу на будуче. Референт поставив поправку того роду, що закон про анулювання прес. декрету входить в життя з днем 1. січня 1927. Внесення комісії принято. Проти формального внесення на приступлення до голосування без дискусії промовляв пос. Сохацький (ком.). Опісля в другому і третьому читанні ухвалено закон, який зносить декрет з поправкою пос. Лібермана.

На тому вичерпався денний порядок. Найближче засідання відбудеться дня 14. ц. м., в год. 15. На дневному порядку між ін. звідомлення будж. комісії про буджетову провізорію на перше чвертьріча 1927 р.

Умовини скасування контролі.

Париж, 10. грудня 1926.

На вчорашнім засіданні Рада амбасадорів рішила признати Німеччину нерозброєною і задержати військову контролю в Німеччині аж до виконання трьох головних умовин: 1) розаброєння сх.-німецьких твердинь, 2) здержання експорту й імпорту зброї і воєнних матеріялів, 3) розвязання мілітарних організацій.

Нові уступки для Німеччини.

Париж, 10. грудня 1926.

Агенція Аваса повдомляє, що в справі інвестиґації прийшло між союзниками і німецькою делеґацією до порозуміння. Ухвалено такі напрямні: 1) В справі виконування інвестиґаційних прав признано, що версайський договір позволяє на військову контролю у деяких означених випадках, себто коли ствердиться, що Німеччина провинилася проти зобовязань розброєння. Рада Ліґи Націй має оконечно видати поручення комісії для розсліду положення в Німеччині; 2) Щодо компетенції інвестиґаційної комісії осягнено порозуміння, що контроля, яка явиться у Німеччині, буде у взаєминах із внутрішніми німецькими органами, прим. домашні ревізії моґтимуть відбуватися лише в присутности німецьких адміністраційних урядовців; 3) Німецькі офіцери мають право брати участь у інвестиґаційних комісіях для Мадярщини, Австрії і Болгарії. В справі постійної контролі в демілітаризованій полосі Надренії не прийшло до порозуміння.

Як виходить із телеграми Аваса, найбільшою уступкою для Німеччини є це, що інвестиґації комісії Ліґи моґтимуть відбуватися щойно після того, як член Ліґи внесе заналення. Другою уступкою є це, що інвестиґації будуть відбуватися при участи німецьких офіцерів.

Італійсько - німецький пакт.

Женева, 10. грудня 1926.

Шв. тел. аґенція довідується, що [illegible] італійсько-німецький договір, опрацьований Шіялоєю і Штреземаном, буде підписаний в суботу.

Льондон, 10. грудня 1926.

„Морнінґ Пост" повідомляє, що Мусоліні предложив Штреземанові, щоби для підписання пакту приїхав до Риму. Штреземан у звязи з цим повідомив Бріяна, що німецько-італійський пакт це звичайний арбітражний трактат і не має спеціяльного політичного значіння. Штреземан мабуть не виїде до Риму, бо не хоче, щоби його подорож викликала неправдиві коментарі.

Предложення М[illegible]нія.

Білгород, 10. [illegible] 1926.

„Політіка" повідомляє, [illegible] італійський посол у Білгороді, [illegible]дреро, [illegible]відав віцеміністра Марковича, я[illegible] приняв його в заступстві міністра. Посол вручив югославянському урядові Мусолінієву пропозицію в альбанській справі. Мусоліні заявляє, що договір із Альбанією не є доказом якихнебудь агресивних намірів Італії супроти Балкану. На доказ щирих намірів Італії супроти Югославії Мусоліні предкладає: 1) щоби Югославія заключила подібний договір із Альбанією, 2) щоби Югославія приступила до заключеного вже трактату між Альбанією й Італією. В такому випадку трактат цей зредаґовано би наново і спільно підписано би його. На думку італійського уряду предложення це усуне всякі сумніви щодо приязних намірів супроти Югославії.

Югославія проти албансько-італійського пакту.

Білгород, 10. грудня 1926.

Югославянський уряд запротестував перед албанським урядом проти італійсько-албанського договору. Рівночасно вислав до великих держав ноту, якої ціллю є звернути їх увагу на те, що цей пакт може нарушити відносини на Балкані.

Естонсько-більшовицькі переговори.

Берлін, 10. грудня 1926.

Завтра зачинаються наново після тижневої перерви естонсько-більшовицькі переговори в справі заключення трактату про неагресію. Сподіються вже відповіди більшовицької делеґації на останні естонські предложення.

Німецькі соціялісти виступили з коаліції.

Берлін, 10. грудня 1926.

Вчора соціялістична фракція закінчила наради над внутрішнім політичним положенням. Ухвалили м. ін., що дотеперішне порозуміння з урядом уважають за зірване і застерегли собі вільну руку в дальшій політиці.

Смерть Пашіча.

Білгород, 10. грудня 1926.

Помер тут бувший премієр Югославії Пашіч.

Микола Пашіч прожив 82 роки. Вперше був премієром у 1888 р. Після того як династія Караджорджевичів засіла на сербському престолі у 1903 р., Пашіч майже без перерви кермував сербським урядом до мин. року. Ще три дні тому Пашіч проводив на засіданні радикальної партії. В політ. колах думають, що наслідком смерти Пашіча послідує розлам у радикальній партії, бо лише він завдяки своїй повазі вмів удержати згоду в радикальнім таборі.

Князь Карло виїхав до Румунії?

Париж, 10. грудня 1926.

„Журналь" містить чутку про виїзд румунського князя Карла до Румунії. Паризькі поліційні власти не знають нічого про виїзд.

Мирові нагороди Нобля.

Берлін, 10. грудня 1926.

З Осльо повідомляють: Мирові нагороди Нобля за 1925 р. признано Дозові і Чемберленові, а на 1926 р. Бріянові і Штреземанові.

З судової салі.

Траґедія молодого подружа.

Чортків, 10. грудня 1926.

Розправа проти Теодора й Катерини Авксентієвих за убивство д-ра Марґулієса ведеться вже два дні. Переслухано обоїх обвинувачених, а також цілий ряд свідків. У часі зізнань Авксентієвої публика мусіла вийти з салі і розправу ведено тайно. Також у часі зізнань тих численних жінок, що оповідали про оригінальні „методи" лічення д-ра Марґулієса у відношенні до них, саля мусіла бути опорожнена. З зізнань ріжних свідків-жінок, а навіть деяких мущин, мужів тих жінок, виходить, що вбитий д-р Марґулієс позволяв собі під ріжними видами і притоками на недозволені, інтимні зносини зі своїми пацієнтками, нерідко насилуючи їх. Так поступив він і з п. Катериною Авксентієвою — і це переплатив своїм життям.

Зізнання обоїх обвинувачених вповні з собою покриваються. Обоє оповідали про свою траґедію, причиною якої була оригінальна метода лічення д-ра Марґулієса у відношенні до особи п. Авксентієвої, себто її знасилування. Обоє теж зізнають згідно, що в часі шарпанини між д-ром Марґулієсом і Теодором Авксентієвом п. Авксентієва вирвала своєму чоловікові револьвер і одним вистрілом поклала д-ра Марґулієса трупом на місці.

Дещо инакше зізнавав свідок Антін Петрик, інсп. рільництва з Глубічка, що був у часі убиства в ординаційній салі. Він каже, що стріляв сам Теодор Авксентіїв і то двічи. Під впливом зізнань цілого ряду свідків і обоїх обвинувачених другого дня розправи прокуратор поширив обвинувачення на обоїх у рівній мірі (п. Авксентієва була спершу обвинувачена тільки як співучасниця).

Ухвалено ще перевести в неділю льокальну візію на місці убивства. В суботу розправи не буде зовсім, отже продовження її буде в понеділок. Тогож дня повинна вона скінчитися в пополудневих годинах.

Біржа.

Гроші.

Кур[illegible] до[illegible]ара 9·01 зол. [illegible] тенденція.

На черзі.

Львів, 11. грудня 1926.

Українське Національно-Демократичне Обєднання входить у нову фазу своєї діяльности, у фазу здійснювання своїх позитивних, творчих завдань в ширшому діяпазоні. Ставивши в одну цілість складові групи і створивши широку організаційну сітку на території Галичини, Обєднання мусить ще з більшою напругою присвятити свою увагу всебічним життєвим вимогам нації. Правда, вже і на протязі останнього півторарічча Обєднання не проминало ніякої нагоди, щоби розвести ударну кампанію чи то в справі громадського самоврядування, чи то в справі земельній, чи в справі шкільній. Одначе головним змістом діяльности Обєднання була організація в найширшому розумінні цього слова.

Сьогодні цей вступний етап в діяльности Обєднання є вже довершеним фактом. Не зважаючи на всякі супротивні заходи, не зважаючи на вперті розкладові зусилля примазанців Обєднання, організація існує і поширюється майже стихійно. Але існує вона поки-що тільки в Галичині. Організаційні заходи на північно-українських землях не вийшли поза рямки слабких спроб. Уважаємо вказаним устанавити цей фактичний стан згідно з дійсністю — не тому, щоби звертати докори на чиюнебудь адресу, а тому, щоби це ствердження стало вихідною точкою напруженої праці на запущених і винищених північних землях. Правда, й инші — формально чи дійсно — українські партії не можуть похвалитися надто великими успіхами на північно-українських землях. Та ця обставина не може й не сміє бути ані оправдуючою, ані лагодячою для Обєднання. Навпаки, одним з найважніших завдань Обєднання: поширити свої впливи на цьому „дівичому" терені, розкинути свою організаційну сітку, щоби тамошнє громадянство підтягнути під один знаменник спільної боротьби за права всеї нації.

Отже на черзі найближчих завдань, для доповнення й викінчення всенародної організації на українських областях під Польщею слід не гаючись приступити до здійснення постанов Нар. Зїзду про поширення організаційної сітки на північно-українських землях. Без сумніву, здійснення цього завдання не належить до легких і то тим більше, що вороги Обєднання із завзяттям, гідним кращої справи, в очах здезорієнтованої частини громадянства вже вспіли представити Обєднання, як партію „панську", „адвокатсько-попівську", „буржуазну" і т. и. Та якраз тим більший обовязок тяжить на відповідальних керманичах Обєднання опрокинути ці тенденційні видумки.

Другою з черги справою, якій провід Обєднання від довшого часу присвячує свою увагу, — це справа преси. Декілька органів суспільно політичної думки піддержує Обєднання, як загально національну і понадклясову політичну організацію, одначе важко сказати, щоби партія вповні розпоряджала тими органами. Вони є тільки менше або більше субсідіярними органами, які спомагають й оцінюють працю Обєднання не все по лінії [illegible] твердих напрямних від ко[illegible]

Цим творцем є жінка Марія Марель. Її портрет буде вирізьблений у карарійськім мармурі, матеріялі, в якому виковали найкращі твори. Не хутко діждеться який наш творець такого памятника. А хто сумнівається в тому, чи створення нового сира є мистецтвом, нехай послухає: істнує міжнародня сирна комісія; вона належить до міжнародного молошного союзу. І фабриканти сира всіх країн мають нині спільну журбу. Про це вони повідомили в письмі 24 урядів. Ця журба така сама як письменників. Фабриканти сира домагаються міжнародньої охорони прав авторської власности, мов на твори мистецтва. — Це значить домагаються закону, який заборонив би називати сирні продукти іменами, виробленими в даній країні, і тим самим славними. Коли хто хоче наслідувати напр. Камамбер у Польщі то не повинен мати права написати „камамбер", а мусить додати „польський". Тоді всі знатимуть, що це за сир і не буде нарушення прав до справжнього камамбера, який видумала жінка, що матиме за це мармуровий памятник. Українські письменники, які не в силі навіть подбати за охорону своїх найбільше безсумнівних авторських прав на власній землі, прочитають цю новинку напевно з меланхолійним зітханням: „Ах! чому ми не належимо до міжнародного союзу сирників?!".

— **Ощадність чи сором?** Найменші пенсії, які одержують заслужені діячі та державні спенсіоновані достойники, виплачує Франція. Французький бюджет з 1927 р. має одну позицію, яка найкраще характеризує висоту цих плат: — бувший премієр міністрів, „батько народу", якому Франція завдячує перемогу, Жорж Клемансо одержує місячно 250 фр. себто четвертину суми необхідної до нормального прожитку для пересічного інтелігента! Добре, що Клемансо при своїм 84-ім р. життя може ще заробляти пером, видаючи щороку одну книжку.

— **Так каже Едісон...** Промовив один з найбільших винахідників світа Едісон. У відповіді на запит одного затривоженого інжініра, як великі міста дадуть собі раду з комунікацією ще за пів століття. Вже нині такі столиці як Ню-Иорк або Париж думають над тим, щоби люде ходили пішки під вулицями або над ними. Едісон бачить уже нині два роди вулиць у таких містах для швидких машин і повільних. А ці швидкі може й зійдуть у підземелля. А на дахах, нині невикористаних, висідатимуть пасажири гелікоптерів. Що це таке гелікоптер? Літаюче мале авто майбутности. А за яких кілька поколінь навіть машинова праця заступить людську, ручну. Наслідком цього меншатиме нужда й злочинність. Машини працюватимуть за нас і на нас. Якжеж виглядатиме таке місто? Що за рев і гомін буде панувати в ньому?! Ні, каже Едісон, людське ухо так звикне до нього, що згодом стане зовсім невразливе.

— **Здобутки науки.** Один з японських кораблів кандидує на право першенства, що найшов найглибше місце у Великому Океані. Воно находиться біля бонінських островів і має 9435 м. глибини. На це Німці відповідають, що вже в 1912 році німецький корабель „Планет" змірив глибину 9780 м. на схід від Филипинів. Щоби побити ці рекорди, вчений д-р Уілієм Біб вибирається на острови Галапагос, при нагоді мандрівки довкола бігуна. У своїх дослідах морської глибини він покористується сталевим танком, в якому зможе свобідно рухатись один чоловік. Танк матиме скляні шиби і з нього видко буде підморське життя на два кільометри. Для забезпечення його повітрем буде там спеціяльний хемічний апарат. Д-р Біб сподіється, що світла не треба йому буде, бо морська глубина має власне фосфоризуюче. Зате візьме із собою сильний рефлектор для фільмових знимок.

— **Світова хроніка.** Італійська держава матиме нову емблему; так рішила Рада міністрів, складена з чистих фашистів; тою емблемою буде знак фашистівської партії „фасціо літтеріо": отже римські різки. Щирий символ! Одночасно тим приходить звістка, що воєнне міністерство приготовило для армії новий тип кулеметів: найлекших у світі, бо ваги 9 кільо. — Молодь протестує: — французькі студенти в Ліль повибивали в університеті шиби і побились з поліцією. У Дортмунді 1104 німецьких дітей страйкує в усьому окрузі в 28 евангелицьких школах. — Віденський хірург професор д-р Айсельсберг одержав від англійського товариства т. зв. медалю Лістера і 500 фунт. за свої великі досягнення в хірургії. — У північній Японії хуртовини. Згинуло 60 рибальських човнів. Зате в Буенос Айрес сонце так пече, що від спеки вмерло 20 осіб. — У Ню-Йорку помер бразилійський композитор Корвіольо від власного мистецтва: почувши в каварні свою композицію, так збурився, що її зле грають, що впав мертвий від апоплексії. Мав 80 літ і залізне здоровля.

— **Незалежний Людовий Театр** у Львові, якого перша вистава історичної драми Б. Грінченка п. з. „За Батька" дня 21. XI. ц. р. відбулася при виповненій публикою по береги салі Муз. Т-ва ім. Лисенка — повторює цю драму „За Батька" в неділю, дня 12. грудня ц. р. в год. 3-ій попол. Вечером того самого дня в год. 7-мій виставлена буде перший раз на українській сцені знаменита комедія Г. Запольської п. з. „Мораль Пані Дульської". Дуже дешеві білети, бо тільки по 2, 1·50, 1 зол. і 50 сот. продає „Союзний Базар" (Руська 20) а в неділю від 10—12 передпол. і від 1·30 попол. Каса театру. 1110 1—1

— **Ужиаючи** пасту до взуття **Елеґант**, робите два добродійства: консервуєте власні чоботи і помагаєте розвинути рідний промисл. 1063 а) 3—3

— **Членам кооперативи „Достава"** у Львові пригадується, що Загальні Збори відбудуться 14. ц. м. о год. 4 по пол. при вул. Домінікаській 11. 988 1-1

Процес 151.

За приналежність до української повстанчої організації.

Володимир Вол., 8. XII. 1926.

Розправа з 7. грудня 1926.

Адвокат Підгірський дає судові спис тих обвинувачених, яких амбулаторійні картки були списані у Володимирі, Ковлі й Луцьку, на доказ, що їх бито. Богато обвинувачених стануло перед судом лише тому, що на них наговорили обтяжаючо инші обвинувачені в своїх зізнаннях; колиж ці зізнання були добуті терором, що мають доказати амбулаторійні картки тих, які голосилися хорими після побоїв, то в такім випадку з деяким застереженням слід трактувати ті вимушені, обтяжаючі инші особи зізнання, тим більше, що проти тих осіб не свідчать ніякі инші факти ані річеві докази.

Із зізнань свідків інтересне було переслухання Каз. Івахова, надкомісаря львівської поліції. Насамперед зізнавав у справі Нестора Хомина, д-ра Мандля і Хаї Штайн, опісляж його зізнання набрали характеру викладу про ідеольоґію і методи комунізму, в чім свідок виявився несогіршим знавцем. Його погляд меншібільш такий: комуністична партія, як усяка політична партія, є партією масовою, а не заговірною. Через освідомлення робітництва, селянства й інтеліґенції змагає вона до викликання соціяльної революції і до захоплення влади в свої руки. З тою метою вона використовує т.зв. квестію робітничу, селянську й національних меншостей. Має дуже вмілу тактику, бо вміє використати всяке економічне й соціяльне тертя, а також незалежницькі змагання пригнічених народів для своїх цілей. Індивідуального терору не вживає, бо є переконана, що на місце вбитої одної особи прийде друга, а на місце одного знищеного обєкту буде побудований другий, ще кращий. Натомісць приноровлює терор внутрішній, т. зв. самооборону передовсім щодо тих осіб, які змагають до фізичного знищення партії, а саме до провокаторів — цей момент оборона каже запротоколувати. Як в кожнім живім організмі, тимбільше в партії нелеґальній, стираються і протилежні напрями. Серед селян та інтеліґенції богато прихильників має напрям „гура"-комуністів або бомбістів, що найкоротшою дорогою змагають до викликання революції і хочуть на очах бачити плоди своєї праці й тому найскорше переходять до саботажів і збройного повстання. Натомісць пролетаріят є більше розважний і холоднокровний, маючи на увазі свої великі завдання в будові будучого соціялістичного ладу; він систематично і послідовно змагає до захоплення влади збройним повстанням. Тому партія змагає до спролетаризування і поборює „гура"-комуністів, особливо V. конференція КПЗУ. виповіла їм гостру боротьбу. До травневого перевороту КПП. не орґанізувала ніяких боєвих відділів. Щойно по травневих подіях, коли КПП. дістала добрий „патер ностер" від Комінтерну, що не використала такого пригожого моменту а волікдася в хвості ППС., КПП. творить боєві відділи, щоб на всякий випадок бути готовою. Ті слова так поділали на підпрокуратора Ходецького, що він поставив внесок на ведення розправи при замкнених дверях, бо в тракті розправи порушується урядові тайни. (!) Суд внесок відкинув.

Дальше зізнавав свідок Зьоловський, надкомісар політ. поліції в Луцьку. Відповідно до своєї досить високої ранги хотів цей свідок „сипнути" зізнання. Здається, мав охоту почати від Маркса, але мабуть не був з тою матерією добре обізнаний і почав лише від Комінтерну, систематично посуваючись аж до ячейки. Потім описав історію комуністичного руху в Польщі, опісля, перейшовши на Волинь, обовязково спомянув УСДП., УРПО., УНПО., УЧПН. і так дійшов аж до КПЗУ. Навкучилося це першому обвинуваченому Хоминові і він заявив, що свідок не говорить до річи. Суд приняв до відома заяву обв. Хомина і звернув увагу свідкові, щоб говорив, правда, про „діло", але те, що чув від своїх підвладних (а вони чули також від своїх підвладних і так, ідучи вниз, кінчилося на конфідентах). Для справи свідок нічого нового не дав, бо майже у всім випередили його попередні свідки. Зізнання докінчить 9. XII. 1926. **П. Щ.**

ОПОВІСТКИ.

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Субота 11. XII. — Бурштин.
Неділя 12. XII. — Букачівці.
Понеділок 13. XII. — Букачівці. 528 2-?

Український Наддніпрянський Хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Неділя 12.XII. Кремінець.
Понеділок 13.XII. Кремінець.
Вівторок 14.XII. Дубно.
Середа 15.XII. Дубно.
Четвер 16. XII. — Здолбунів.
Пятниця 17. XII. — Здолбунів.
Субота 18. XII. — Рівне.
Неділя 19. XII. — Рівне.

Загальні Збори Кружка УПТ. ім. М. Шашкевича відбудуться 19-го грудня ц. р. о годині 11. перед полуднем в комнатах „Просвіти", Ринок 10, II. поверх з слідуючим денним порядком: 1) Отворення Загальних Зборів. 2) Звіт голови, секретаря і касієра з діяльности за 1926 рік. 3) Звіт Контрольної Комісії і уділення абсолюторії. 4) Зміна статута (реф. делеґат Головної Управи) 5) Вибір делеґатів на Загальні Збори УПТ. 6) Вибір нової Старшини Кружка. 7) Внески і запити. — Наколи би в 11. годині не було приписаного комплєту, то Загальні Збори відбудуться з 1-годинним опізненням т. є в 12. годині при кождім числі присутних членів. — Старшина Кружка УПТ. ім. М. Шашкевича (Середмістя). 1—1

Загальні Збори
Товариства письменників і журналістів ім. І. Франка у Львові
відбудуться дня 26. ц. м. в 9-ій годині вранці в салі Тов. „Просвіта" з таким денним порядком: 1. Звіт з діяльности 2. Товариство як професійна організація. 3. Можливости розвитку товариства. 4. Вибір нової Ради і Контрольної Комісії. 5. Евентуалія (внески і запити). Коли в означеній годині не явиться означене статутом число членів, то в г. 10-ій відбудуться загальні збори без огляду на скількість присутних. — За Раду Товариства: Д-р Андрій Чайківський, голова; В. Бобинський, секретар. 1113 1—1

Скликані на день 14. грудня
Загальні Збори
членів **Повітового Товариства Кредитового в Тернополі** не можуть відбутися з причин від підписаних независимих. Речинець нових Зборів буде оголошений пізніше. — За Надзірну Раду: Іван Боднар, голова: Д-р Іван Якимчук, секретар. 1011 1—1

Загальні Збори
Товариства Катехитів відбудуться дня 24. грудня 1926 о год. 10 в духовній Семинарії у Львові, вул. Коперника 36 з тим порядком: 1) Відкриття Зборів звіти Виділу та кружків з діяльности. 2) Реферати: о. крил. Лужницького, о. д-ра Костельника і о. С. Біленького. 3) Вибір нового Виділу. 4) Внески і запити. — Перед Зборами Служба Божа і панахида за померших членів о год. 9-тій. — У Львові дня 5. грудня 1926. — о. *Юліян Дзерович* голова, о. *Александер Бучацький* секретар. 1071 2—3

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів Ринок ч. 10.

форсувала в партії практичні заходи для ліквідації приватного капіталу. До того перла її льогіка висновків та простий рахунок.

Ще в 1923 р. твердив Преображенський, що в руках приватного капіталу нагромаджено 600 міліонів карбованців. Вже цього року твердив Пятаков, що ця сума виявляється тепер цифрою 400 до 500 міліонів карбованців. І опозиція 1923 року і опозиція з 1926 р. не домагалася нічого иншого, а ліквідації приватного капіталу та зужиття його засобів при допомозі націоналізації на індустріялізацію краю, тобто на підтримку поважно загроженого промислу, що душаться сам у собі наслідком недостачі капіталу.

Таке ставлення справи опозицією було одною з причин смерти Дзержинського, що виголосив саме проти лівиці та її аргументів свою лебедину промову. В ній доказував цифрами, що приватний капітал у СРСР, на ділі не істнує, а той, що є, до тої міри слабий і немічний, що нездатний не то на ніякі контрреволюційні вчинки, але навіть на удержання самого себе.

Опозиція особливо критичним оком дивилася все на Україну та вказувала на неї як на осередок контрреволюції, що наростає під покришкою непи. Та сама ліва опозиція (Крупская) закидувала виразно харківському урядові потурання приватному капіталові, що єднається з т. зв. „верхушкою“ села тобто зі сільськими глитаями. На думку опозиції Україна була й є найсильнішою базою контрреволюції.

Тому цікаво для нас познайомитися з дійсним станом приватного капіталу на Україні під теперішню хвилю та з тими впливами, які він там може мати. Справу приватного капіталу обговорювали дуже обширно на останніх зїздах ВКП(б), тобто Всесоюзної Компартії та КП(б)У, тобто Комуністичної партії більшовиків України. Там оперували цифрами. Постараємося деякі з тих цифр навести для ілюстрації відносин на Україні.

В усьому промислі на Україні займають приватні підприємці дуже підрядне місце. Це можна вносити з того, що в їх підприємствах працює на цілій Україні заледви 10 тисяч робітників на міліони робітників, що працюють у державних промислових підприємствах. Колиж взяти на увагу сам характер тих приватних підприємств, то треба ствердити, що вони в промислі не грають ніякої ролі. 10 тисяч робітників працює переважно у ремісничих варстатах та по дрібних млинах.

За те значно більша участь приватного капіталу на Україні. В 1925—26 господарському році мав він 270 міліонів карбованців в обороті. З того сам прибуток виносив 110 міліонів. Колиж від того прибутку відтягнути 60 міліонів карбованців на податки а тільки 35 міліонів (так обраховує „Комуніст“) на власне удержання приватних торговців, то вийде, що всі приватні торговці заробили разом 14 міліонів карбованців. А що всіх їх на Україні є 110 тисяч, то кожний з них міг заробити по 127 карбованців. Ось і ті кольосальні прибутки приватного капіталу на Україні, що на них таку велику охоту мала ліва опозиція.

Харківський „Комуніст“ доказує навіть, що й та дуже проблєматична сила приватного капіталу з року на рік слабне. Заки наведемо його міркування, мусимо ще зазначити, що ми не віримо в те, щоби приватні торговці мали аж 14 міліонів чистого зиску. Такі теоретичні обрахунки офіціяльних органів радвлади! Та ми певні, що в практиці радянської дійсности цифра 14 міліонів спадає напевно що найменше до половини. Таким чином на одного приватного торговця випадалоб раптом 65 карбованців чистого прибутку.

Приглянемося тепер міркуванням „Комуніста“ (з 17. XI. 1926) на тему занепаду приватного капіталу.

„Пильна увага, рішуча політика партії щодо приватного капіталу дали свої наслідки. Питома вага приватного капіталу з року на рік зменшується і в торговельному обігові як по цілому Союзі так, зокрема і на Україні; на Україні він становить 26—27 відсотків загально товарового обороту. Успіхи в тій боротьбі точно збігаються з успіхами зросту нашої торговельної сітки. Зміцнення нашої кооперації в роздрібному торзі, особливо на селі — це основна гарантія дальших наших успіхів у боротьбі з приватним капіталом. Загальні показчики тут цілком по нашому боці: в торзі України починаючи з 2-ого півріччя 1923—24 р. до першого півріччя 1925—26 року приватник збільшив свій обіг на 120 відс., тоді як державна торговля — на 750 відс., а кооперативна понад 470 відсотків. Отже ми безперечно тут наступаємо, ми витискаємо приватний капітал з найулюбленішого ним гнізда, з торгу, туди, де його зручніше, точніше можна буде контролювати, оподаткувати — у виробничий процес, у житлове будівництво і т. д.“.

Такий погляд „Комуніста“ на приватний капітал у торговлі. Його намагаються витиснути з неї при допомозі кооперації до виробництва, щоби там остаточно того „апокаліптичного“ ворога доконати. Якжеж змальовує його роль тойже „Комуніст“ у виробництві?

„Партія бо знає — пише „Комуніст“ — що не вважаючи на мізерну нині питому вагу приватного капіталу у виробничому процесі, скажімо у млинарському промислі, приватник нам дошкулює, перешкоджуючи витискати себе з хлібного ринку, починає навязувати звязки з глитайською верхівкою села й т. п.“.

Отже партія сама признає нині, що роля приват. капіталу в промислі є мізерна, але всеж стверджує, що не приватний купець, а посередник „дошкулює“ партії на хлібному ринку. Та це хоч і цілком зрозуміле, то для партії та радвлади дуже сумне, бо дотеперішня практика офіціяльних т. зв. „хлібозаготовок“ доказала, що органи радвлади не в силі заготовити відповідної скількости хліба без допомоги посередника. Одначе зваживши, що тими посередниками є переважно селяне, мусимо цю справу лишити на боці, бо селянська „буржуазія“ становить окрему сторінку життя на нинішній Україні. Ми спинилися на полі приватного капіталу в торговлі та виробництві, і переконалися на основі комуністичних джерел, що вона дуже мізерна, майже ніяка. Звичаєм комуністів було дотепер якраз виповідати безпощадну війну приватному капіталові, та роздмухувати його небезпеку до фантастичних розмірів. Колиж вони нині роблять противно, то це знак, що в приватних „капіталістах“ з ділянки торговлі та промислу на Україні для комуністичних будівничих ніякої небезпеки направду нема.

Зате є инша небезпека від приватного „нагромаджування“, тобто від тогож таки приватного капіталу але на селі! Там він дійсно росте. І до того росте навіть не в куркулів, бо тих влада нищить непомірним податком, а в нових, невідомих перед „революцією“, а нині дуже численних сільських посередників, лихварів, спекулянтів і їм подібних „дітей“ теперішньої системи правління. Та про них при иншій нагоді.

Із Закарпатської України.

Кінець „язикового питання“.

В днях 20. і 21. листопада ц. р. радила в Ужгороді VII. чергова конференція комуністичної партії Закарпаття, що, як відомо, є найсильнішою організацією в цій країні. На тій конференції ухвалено ще раз резолюцію в національнім питанні, ідентичну з резолюцією краєвого ком. комітету Закарпатської України з 21. лютого 1926, що її сенатор тої партії, сел. Боднар, відчитав дня 22. жовтня ц. р. в чеському сенаті. Тому, що ця резолюція має свою вагу, ставлячи справу мови нашого народу на Закарпатті ясно і без ніяких застережень, подаємо її зміст.

В першій частині цієї резолюції стверджується, що українська мова є такою самою самостійною славянською мовою, як мова руська, польська, чеська й инші. Доказ: Рос. Академія Наук і сам розвиток української мови, якої уживає і Всеукраїнська Академія Наук і Наук. Т-во Шевченка й инші високі школи

В другій частині резолюції кажеться: 2. Ми є частиною українського народу. Говоримо тою самою мовою, що й весь 40-міліоновий український нарід, лиш із маленькими змінами. Це признає весь учений світ. Навіть чеські вчені, скликані на нараду міністерством шкільництва й народньої освіти в Празі дня 4. грудня 1919 в справі літературної мови для Карпатської Руси (як тоді називали), ствердили, що „місцевий русинський діялект на Карпатській Руси є безсумнівно діялектом українським, тому треба за літературну мову тамошнього населення признати мову, що її вживають найближчі його сусіди і співплеміники, себто українську мову.

В дальших резолюціях принято для Закарпаття назву „Закарпатська Україна“, бо назва „Підкарпатська Русь“ як накинена не має такого оправдання ні в минулому ні тимбільше в сучасному. В инших точках виставлено домагання українських шкіл та українських підручників і запротестовано проти штучного насаджування на Закарпатті шкіл чеських.

Таким чином ком. партія Закарпаття зліквідувала в себе „язикове питання“, яке для неї зовсім не істнує. За нею мусять піти скорше чи пізніше і всі инші політичні партії в цій автономній країні.

Байдужість чи відокремленість?

З приводу Загальних Зборів „Товариства письменників і журналістів ім. Франка“.

„Товариство письменників і журналістів ім. Франка“ у Львові скликує свої Загальні Збори на 26. ц. м., на той самий день, коли дає літературний вечір для вшанування Василя Стефаника. Будуть це другі загальні збори Товариства, яке істнує рік, на жаль, в дійсности більше формально, як фактично. Першою причиною цього стану загальна байдужість робітників пера до всякої організації, а навіть незрозуміння потреби такого товариства. Те, з чим мусять боротись енергійно чужинні союзи письменників і журналістів, у нас стократно збільшене: перебільшений індивідуалізм людей, працюючих пером, здебільша є глухий на чисто практичні життєві справи. Крім цього наші письменники розсіяні по всьому краю, запряжені в ярмо ріжної важкої праці на „хліб насущний“, навіть не зараховують себе до письменницької професії, а тим самим не бачуть необхідности навязувати з иншими ниток професійної солідарности. Наслідки цього такі, що кожний бореться сам за видання книжки, за авторські права і пробує ввійти у взаємини з иншими письменниками дорівочно, хоча би для виміни думок. Кожне новоутворене товариство мусить у нас істнувати довго, заки ті, для яких воно призначене, зрозуміють його завдання та користь для себе. Великий занепад книгарського ринку у теперішній добі є також одним із наслідків того сумного стану, що наші автори глядять на себе радше як на суперників, що бються за доступ до видавництв, а не як на товаришів спільної недолі, які збірним зусиллям могли би поставити на ноги не одно видавництво і не один журнал. Розпорошення сил, безліч малих ефемерних часописів, що ледви животіють, відокремлюючі партійні тенденції і впливи, що родять всякі напрямки й орієнтації, а радше: дезорієнтації — такою є загальна картина письменсько-публіцистичної праці в Галичині. Як би „Товариство письменників і журналістів“ могло причинитись до консолідації всіх цих disiecta membra, то воно сповнило би чимале культурне, громадянське, та може й літературне завдання.

НОВИНКИ.

— **З досягнень польських кольоністів.** В Рудках відбулася на днях польська парада у звязку з роздачею поодиноким членам союзу осадників, б. жовнірам та інвалідам польської армії, контракти даровизни на земельні наділи. Це фондація гр. Феліції Скарбкової, що складалася з двох більших маєтків (разом 1000 моргів), обдарувала й закріпила за польськими осадниками 10-моргові самовистарчальні наділи. В тому дні 85 родин польських осадників стали правно власниками 10-моргових наділів на нашій землі. В новій польській кольонії мають збудувати каплицю св. Александра (в память гр. Александра Скарбка).

— **Польські памяткові таблиці** множаться на нашій землі, як гриби по дощі. Недавно відслонено таку таблицю в честь полеглих „оброньцуф Львова“ в Голоску Великім біля Львова, а ось в „Сл. Польскім“ читаємо, що в торговельній школі в Перемишлі відбудеться 13. ц. м. відслонення пропамятної таблиці на спомин двох учеників тої школи, що згинули 1918 р. під Нижанковичами. Посвячення цієї таблиці доверщить сам еп. Новак. Скільки ми вже написалися про вагу таких памяток для утревалення традиції і сплати того довгу вдячности, який належиться полеглим в боях! А кілько таких памяткових таблиць для українських вояків відслонено по наших церквах, Народніх Домах і читальнях? Чи вже дійсно так мало у нас людей, що відчувалиб сором на вид тої байдужости невдячности чи просто

некультурности, які виявляє наша суспільність для памяти тих, що найдорожчі в кожній нації — для своїх полеглих? Не хочеться вірити.

— **Ucrainica.** В „Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte“ (XLVI, Kan. Abt. XV.), що виходить у Ваймарі, поміщена широка, вельми прихильна оцінка праці д-ра Миколи Чубатого п. з. „Правне становище церкви в козацькій державі“ (Богословія, том III, стор. 19—53 і 181—203). Автором оцінки — проф. Гайнріх Фелікс Шмід (Ґрац). — У „Прагер Прессе“ з 9. ц. м. поміщена стаття п. з. „Перша сербська кольонія на Україні“ на основі праці М. Ткаченка („Україна“, Київ, 1926, ч. 2—3).

— **Мешканцям Львова на потіху.** Варшава стверджує, що після неї найдорожчим містом є Львів. Після Львова йде Краків і Львів, Бидгощ і Познань.

— **Гарніші історії.** У Варшаві арештували лікаря Луціяна Хмельницького, в якого хаті находилась головна почта великої шпигунської організації. З ним увязнений його товариш Лямха недавно звільнений у шпигунськім процесі проти Ілініча. — У Львові кружляють щораз густіше 5-золотові паперові фальсифікати, а з ними два хлопці-молодці, які купують по крамницях щ небудь, щоби лиш дістати решту. Ці паничі Гуттольц і Лянґвебер переховували дома ще більшу скількість чужинного тютюну з контрабанди. — Два перемиські різники Вальчицький і Голух їдучи в напрямку Хирова почали в поїзді так настирливо залицятись до якоїсь дами, що вона занедужала. При цій нагоді дали кілька прочуханів залізничому урядовцеві в Нижанковичах.

— **Темна хроніка.** Зловили двох професійних злодіїв, які застрілили кілька днів тому шинкаря Сосіяку у Волі Добростанській, біля Городка. Демко Степич і Михайло Добош хотіли тільки обмежитись крадіжю, а коли шинкар уночі їх доглянув, стрілили до нього і втікли. — Можна в Польській республиці виїхати кіньми з фільварку і щезнути безслідно. Поліція ломить собі голову, що могло статись з управителем майна біля Дубна, Занґлєром, якого шукають усі ще від 20. листопада. — Представник післявоєнної польської „золотої молоді“ Збіґнєв Май скінчивши війну не виніс з неї духа великої дисципліни: вкрав документи одному товаришеві, а гроші иншим, і виїхав до містечка Вигнанки, у бувш. Конгресівці, де урядував як лікар. Одночасно хотів богато оженитись і видурив від якихсь богатих сусідів, як тестів, 1100 зол. завдатку на віно. Тесті зорієнтувались у молодім „ревізорі“ в пору і передали його минуле на розгляд суду. Кара не велика: 3 місяці. Пан Май може знову до мая починати все наново. — На львівськім Знесінню, коли тамошні громадяне випють, а почнуть казати собі в очі правду, шинок перемінюється в циркову арену: коваль Шилицців, одержавши в лице, приніс із своїми помічниками залізні дручки, в бійці одного вбив, а одному розторощив череп. 6 місяців вязниці і 4 за такі наслідки боротьби, це бігме небогато. — Нехай ніхто не дивується, що у Львові щезає через ніч ціла ліхтарня зі стовпом і нафтою. Хто буде приневолений вертатись уночі вулицею Варненьчика, мусить признати, що у такій темноті одна ліхтарня більше або менше не робить там ніякої ріжниці.

— **Літературна забава.** Німецький письменник Шефауер оповідає в „Літераріше Вельт“ про свої пригоди, звязані з анкетою, яку розписав між визначними німецькими письменниками. Коли він почув, що Кіплінґ висловив в англійській літературній академії думку, що на протязі 250 літ лише 12 письменників здобуло безсмертність, він поцікавився питанням: яка думка про це великих німецьких сучасних письменників. І вислав листи (з заплаченою відповідю) до Гавптмана, Томаса Манна, Фульди, Судермана, Кайзера, Арно Гольца, Шніцлера, Гофманстааля і Георґа. Відповіло тільки трьох: Судерман відповів, що це питання занадто американське, Кайзер назвав тільки Платона та Ніцшого, а Томас Манн рішив справу по Соломоновому: „Або безсмертних є богато менше як 12, або багато більше“.

— **Мистецво та сир.** Прошу не сміятись з таких двох слів покладених поруч себе. Швайцарська громада Віжуґік рішила поставити памятник у честь творця славного на весь світ сира Камамбера

ним оглядом і в кожній справі. Ця пливкість відношення національної преси до Обєднання і навпаки доводить до того, що вихідною точкою взаємовідношення між Обєднанням і пресою є тільки добра воля. Очевидно, в сучасних умовинах це трохи за хитка база для кожної організації, а головно для політичної. База доброї волі нераз уже доводила до того, що з приводу згаданого пливкого відношення деякі органи, як пізніше виявилося, в суті річи ворожі Обєднанню, більше або менше підшивалися під нього, приносячи шкоди партії, доводячи до того, що провід Обєднання був змушений відхрещуватися від них.

Коли згадуємо про ці аномалії, то не маємо на меті спричинювати переміну всіх національних органів в офіціози Обєднання, видвигати думку про перетворення їх в своєрідні „казьонні“ часописи, виключити можливість критики політичного проводу чи що-небудь инше. Навпаки, ріжнородність національної преси і свобода її рухів також у відношенні до проводу Обєднання — у звязку з почуттям відповідальности — може тільки вийти на користь всенародній організації, будучи спонукою і товчком до праці в кермуючих установах Обєднання та переводячи перевірку тієї праці. Одначе Обєднання мусить всеціло і неподільно розпоряджати щонайменше одним добре поставленим і відповідно вивінованим та в найширших масах — сказатиб — безконкуренційно поширеним органом, який був би єдино вірним і міродатним викладником думок, змагань і праці політичного проводу. В тому органі повинні постійно забирати голос найавторітетніші представники Обєднання, його відповідальні керманичі, обговорюючи поставу партії до всіх актуальних питань та даючи обовязуючу інтерпретацію кожного кроку Обєднання, кожного його наміру. Поруч з тим Обєднання мусить здобутися на ідеольогічний журнал, в якому найкращі, вдумчиві представники національної думки з точки широкого погляду, sub specie aeternitatis розглядалиб основні проблеми життя і розвитку української нації, в якому витворюваноби суцільний всеукраїнський світогляд нашої інтелігенції, на жаль, найбільш податної на хаотичні впливи, здатної під барабанним огнем пустословщини перемішувати тактику з програмою, річи переходові з основними, змінні з незмінними і т. и.

Провід Обєднання вже від довшого часу займається справою преси. Без сумніву тепер перейде він від слів і проєктів до діл, до реалізації назрілих вимог життя.

Третьою справою, якій провід Обєднання присвячує увагу, але які вповні не виповнили ще обєму його діяльности, — це справи освітньо-культурні й економічні, це справи впливів і регуляція тих ділянок згідно з вимогами сучасного моменту і потребами широких працюючих мас. Розуміється, що вирішення тих справ в загальній програмі партії чи в низці резолюцій є тільки чорновиком, основою, на якій слід розснувати подрібну програму діяльности, спираючись на власні сили. Обємистість тих справ (політика шкільна, позашкільна освіта, політосвіта, наукова й літературна творчість, кооперація, земельна справа, питання еміграції, кредитова політика, проблєма продукції, питання села і міста, урбанізація сільського населення, комунальна справа і т. и.) не дозволює нам на цьому місці займатися ними ширше. Зайвим було би теж додавати, що це основні питання на шляху наших прямувань, що це постуляти всебічної національної політики. Постановка й обрібка цих справ вимагає великого знання, систематичної праці, ясного і тверезого погляду на життя та рідкої посвяти.

Якщо Обєднання, якщо його керманичі зуміють в найближчому часі вирішити хоч частину тих справ і поставити їх в повному обємі на порядку позитивного ділання, то це буде найкраща і найдоцільніша відповідь на хмаролім безосновних і злобних видумок, що з усіх усюдів спадають на Обєднання.

З життя Українців за океаном.

Українське шкільництво в Злучених Державах. Під цим заголовком джерсиситська „Свобода“ помістила реферат п. Осипа Стеткевича, виголошений на річному засіданні виконавчого комітету в Філядельфії дня 27. X. ц. р. В рефераті змальовано оплаканий стан української школи в Америці і подано шлях, на який повинно вступити Обєднання для створення й розбудови українського шкільництва між нашими людьми. З тою метою вибрано шкільну комісію при Обєднанні в складі О. Стеткевича, о. Струтинського і В. Кедровського (з правом кооптації). Реферат п. Стеткевича піддано під прилюдну дискусію, якої вислід шкільна комісія візьме під увагу і виробить плян науки, що буде оголошений в часописах і предложений конгресові „Обєднання“ до затвердження. Після затвердження на конгресі цей плян обовязуватиме всі українські школи в Америці. Шкільна комісія має предложити Обєднанню також плян нового букваря, якийнадавався б до вжитку в американсько-українських школах, бо старокраєві букварі для українських шкіл за океаном мало придатні. Як виходить з реферату, справу українського шкільництва в Америці вже нераз ставлено на перше місце — і все якось сходила вона на останнє. Чейже цим разом буде инакше!

Другий зїзд стрільців, б. членів Української Армії, скликаний на 14. XI. ц. р. до Філядельфії. Зїзд відбудеться в січовім домі при Н. Френклин і Брови Стр. Право участи в зїзді мають усі б. члени Української Армії. Зїзд скликає управа Стрілецької Громади під проводом д-ра Вол. Галана (голові), Василя Кошобія (орг. реф.) і В. Петрусика (писаря).

Січова Організація в Злуч. Державах, після проголошення її централею в Шикаго своїм зверхником б. гетьмана Скоропадського, тратить постійно не тільки поодиноких членів, а й цілі товариства, що не погоджуються з ідеєю монархічно-дідичного гетьманства своїх керманичів. Таким чином число „диких“ Січей зростає. В останньому часі відірвалася від централі в Шикаго 13-а сотня Січової Організації в Детройт, Миш., що перевела цю ухвалу на зборах 14. X. ц. р. Вона теж оголосила себе самостійною (головою її: сотник Василь Дяків). Тепер робляться заходи створити один обєднюючий центр для всіх тих Січей, що не годяться на гетьмансько-монархістичну ідеольогію централі в Шикаго.

Свята 1. листопада відбуваються в Злуч. Державах масово. В день 1. листопада відправляли всі наші священики поминальні богослуження за померших борців, при чому збирано жертви на старокраєві цілі. Святочні вечері й концерти на спомин свята української державности (1. листопада) відбуваються донині. В деяких містах відбулися походи з оркестрами, прапорами, вінцями і т. д. На великому українському концерті в Ню-Йорку виступав як соліст славний український бас, Іван Стешенко, артист американської опери в Шикаго (передше виступав у філядельфійській опері). Словом — свято це набрало вже права горожанства на американській землі і відбувається щорічно незвичайно торжественно. Це справді потішаючий обяв, бо традиція визвольної війни між нашими людьми не тільки не гине, але навпаки — утревалюється чимраз більше.

Приватний капітал на Україні.

Проблєма приватного капіталу не тільки в СРСР., але ще більше на Україні все була і тепер є тим осередним пунктом, з якого виходила та черпала свої аргументи т. зв. ліва опозиція в комуністичній партії. Всі ліві опозиціонери однозгідно твердили, що від часів введення в життя нової економічної політики приватний капітал постійно зростає, а рівнорядно з ним росте контрреволюція. З того опозиція робила і тепер робить висновок, що приватний капітал скрутить вязи революції в цілому СРСР. Стоячи на такому становищі, опозиція

КОНСТ. МАЛИЦЬКА.

Із днів неволі.

Жмуток споминів про пок. епископа о. д-ра Иосифа Боцяна.

Пок. о. еп. Иосифа Боцяна пізнала я ще на довго перед війною, коли то з кн. Максом Саксонським навідувався він до мойого діда, старого Антона Петрушевича у св. Юра. Але ближче звела нас доля у час російської окупації Галичини 1915 року. Тоді одної ночі з 17. на 18. лютого російська жандармерія арештувала 54 львівських українських діячів. Нас запроторено в ґюрму при вулиці Казимирівській. Пок. о. д-р Боцян з товаришами о. д-ром Горникевичем, о. д-ром Соболем, братом Гродським і иншими світськими „мазепинцями“ сиділи на першому поверсі, я сама в келії на другому. Але ми бачилися підчас проходу і перекидувалися привітами згори вниз і знизу вгору, а то й пересилали собі письменні вістки, бо нагляд при вул. Казимирівській не був надто суворий, а російські ключники відносилися до нас прихильно. В тюрмі відсвяткували ми Великдень дня 4. квітня і тоді то позволено мені у Великодній понеділок і вівторок зійти до камери на першому поверсі, де наші панотці відправили богослуження. Великдень приніс нам деякі надії на волю. Ключники розказували, що коли Москалі здобули вже Перемишль і забезпечили за собою Галичину, то нічого їм боятися і певно всіх нас випустять.

Але сталося инакше. Дня 9. квітня почали нас переслухувати в жандармерії і партіями відставляти до тюрми при вул. Баторія. Там попала і я й инші вязні з Казимирівської. Життя в порівнанні з попереднім стало строгішим. Ключники (таки австрійські), а ще більш ключниці пильнували нас дуже строго. На прохід ходили мущини і жінки окремо і ми могли бачитися хіба тільки в неділю і свята на богослуженні в тюремній каплиці. Всеж таки о. д-р Боцян, знаючи, як я відокремлена від усіх наших — находив способи, щоби переслати мені через тюремного „посмітюха“ якусь добру вістку, чи газету, чи записку — „грипсанку“, як її там звали. Він завжди був веселий і доброї думки, а за його лагідну вдачу і чемне з усіма поведення поважали й любили його ключниці і задля нього робили і мені уступки. Ось нпр. дозволили і в будні заходити з келії до каплиці, вбирати квітами вівтар. А кожний такий вихід з брудної, щільно запертої камери був для мене справжнім добродійством. Богослуження, відправлювані о. д-ром Боцяном, і його особа тішилися популярністю і поміж польським тюремним жіноцтвом. Також мої товаришки по камері ходили на українські богослуження радніше чим на свої, бо подобався їм і наш спів церковний і проповіди наших отців.

Дня 27. мая в четвертій годині рано заповіли нам вихід з тюрми. І справді ми вийшли, але на те, щоби від градоначальника при вулиці Третього мая довідатися, що всі ми засуджені на заслання в Єнісейську губернію — я і 13 моїх товаришів зі Львова, між ними і о. д-р Боцян.

Другого дня виїхали ми возами під конвоєм через Личаківську рогачку. І потяглася наша валка етапами через Підберізці, Куровичі, Глиняни, Русилів, Олесько, Цішки, Пониквицю, Броди до Радивилова. Ідемо цілими днями, тільки під вечір стаючи на нічліг. Підчас постою в Русилові д-р Боцян здобув дозвіл начальника конвою, щоби поїхати на ніч до Буська, відвідати стареньку маму. У такий світ далекий вибирається її син одинокий, так требаж її потішити, заспокоїти. Конвойний згодився і тогож вечера о. д-р Боцян відїхав тихцем до Буська, а другої днини, коли ми рано слухали в церкві богослуження, був уже знову з поворотом.

Ідемо далі довгим, білим, безконечним гостинцем, а за нами летить благословення одної старої неньки і під його захистом ми всі почуваємося сильнішими, немов покріплені на дусі. Попри нас тягнуть довгі ряди московського війська і наших воєнних полонених. Московські салдати вважають нас за Жидів і насміхаються. Одного з отців потягнули за бороду; за возом, де сиділа я з о. д-ром Боцяном, кинули: „Сура з Мошком!“ Наші конвойні беруть нас в оборону і запевнюють усіх прохожих, що ми не Євреї, а таки „настоящії русскії, очень харошії люде“. Неконче воно приємно бути зачисленим до вибраного народу Божого, але о. д-р Боцян каже, що справді ми всі з нашими багажами подобаємо на палестинських кочовиків.

Вже тиждень ми в дорозі на возі — щастя, що сприяє погода. Ідемо, балакаємо про все можливо. Д-р Боцян десь роздобув маленький кобзарик Шевченка, видання УПТ. і робить дуже цікаві замітки про само видання і про творчість Шевченка.

Дня 3. червня переїзджаємо границю і широкою шосою вступаємо в „московську“ землю. З Радивилова їдемо вже залізницею у товаровім возі до Київа. Відси дозволяють нам їхати далі на власний кошт під конвоєм. Полекша велика, бо їдемо без остановки в особовому поїзді аж до Красноярська. Два тижні їзди! нічліги на твердих лавках у вагонах або на підлозі в почекальнях стацій. А ті пересідки на ріжних залізничих вузлах! з клунками, які треба самому таскати серед цілого ряду поїздів, які треба скоро виминати, щоби не попасти під колеса! Я просто упадаю зі сил, але аж о. д-р Боцян, хоч мав і свого багажу доволі, все найшов ще час і вільну руку, щоб мені пособити.

Довгі вечері у вагоні проводимо на гутірках, на споминах минулого, на міркуваннях про будуче. Д-р Боцян так богато знає і так гарно вміє розказувати. Читати не маємо що, хіба на стації купимо яку московську газету з останніми телеграмами. У якогось вандрівного книгарника закуповуємо книжечки — видання англійського місійного товариства — я французький псалтир, діянія апостолів і апокаліпсіс св. Иоана. От і вся лєктура! Але страхіття апокаліпси підходять під сучасну хвилю і я ворожу собі з неї, тикаючи пальцем навгад в той чи инший рядок.

Наші два ангели-хоронителі, конвойні, широкоплечий, червоний, завжди усміхнений Митрофан і тихий, стрункий, білявий Петро, оба Українці, дуже щиро до нас відносяться. Услужливий Митрофан зуміє і поїзд задержати, щоби нарвати нам квіток з придорожнього лугу. Наша чотирнацятка надає український характер цілому вагонові, так що в Галичі (перед Вяткою) якийсь Москаль сердито викрикує: Десь тут всі Українці! „Неужелі здесь Україна?“ У Вологді д-р Боцян відшукав засланого там о. шамбеляна Юрика і привів його до нас на стацію. Було це у саму північ, але на дворі ясно геть у день, бо сонце там вже почало сходити.

(Докінчення буде.)